

До спеціалізованої вченої ради Д 64.055.02
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця
м. Харків, пров. Інженерний, 1-А

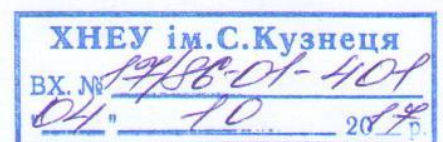
ВІДГУК

офіційного опонента

на дисертаційну роботу Владімірової Наталії Петрівни
на тему: «Реформування державного фінансового контролю в контексті
забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання», подану до
захисту на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дисертації

В Лімській декларації керівних принципів фінансового контролю, прийнятій в жовтні 1977 р. на IX конгресі Міжнародної організації вищих органів фінансового контролю, зазначено, що організація державного фінансового контролю – це обов'язковий елемент управління, який тягне за собою відповідальність перед суспільством. Відповідно до зазначених положень контроль є не самоціллю, а невід'ємною частиною системи регулювання суспільними фінансовими ресурсами. Ефективний, дієвий та незалежний фінансовий контроль як за виконавчою, так і за законодавчою владою, мета якого – забезпечення законності та ефективності використання державних ресурсів і власності, є невід'ємним елементом демократичної правової держави. Будучи обов'язковим елементом управління суспільними фінансовими ресурсами, він покликаний розкривати відхилення від прийнятих стандартів, виявляти порушення

встановлених принципів законності, забезпечувати ефективне витрачання фінансових ресурсів на якомога більш ранній стадії з тим, щоб надавати можливість своєчасного прийняття коригуючих заходів.

Складні економічні процеси й наслідки світової фінансової кризи довели необхідність удосконалення фінансово-бюджетної політики в Україні, а зокрема – існуючої системи державного фінансового контролю. Нажаль, застосування сьогодні в Україні застарілих форм державного фінансового контролю не дає змоги державі оперативно впливати на процеси, які відбуваються в економіці, що призводить до зниження ефективності контрольних функцій держави в умовах трансформації економічних відносин. Вітчизняні науковці та практики неодноразово наголошують на наявності цілого ряду системних недоліків у фінансовій практиці, неефективності витрачання коштів або розкраданні майна, що закономірно призводить до ускладнення економічних зв'язків.

Сучасна система державного фінансового контролю в Україні повинна стати запорукою ефективного функціонування державних фінансів в контексті забезпечення фінансової безпеки на всіх рівнях, збалансування державного та місцевих бюджетів, досягнення фінансової самодостатності регіонів, галузей економіки, збільшення захищеності фінансово-економічних інтересів громадян і суспільства.

Основою ефективного розвитку економіки України, підприємництва, виробничої сфери та сфери послуг є забезпечення фінансової безпеки як найважливішої складової економічної безпеки держави. Цей фактор сприяє набуттю першочергового значення процесу забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Аналіз наукової літератури доводить, що попри численні публікації, присвячені розвитку теоретико-методологічних засад оцінки рівня фінансової безпеки, дослідження цієї проблематики все ще залишається логічно незавершеним. Це обумовлює необхідність активізації наукових

розробок з удосконалення підходів до оцінки рівня фінансової безпеки господарюючих суб'єктів та урахування впливу засад організації державного фінансового контролю на даний рівень.

Зростаючі теоретичні та практичні потреби у формуванні та розвитку цілісного уявлення про систему забезпечення фінансової безпеки, а також недостатність їх висвітлення у наукових публікаціях підтверджує актуальність та практичну значимість теми дисертаційного дослідження Владімірової Наталії Петрівни.

Актуальність теми дисертації обумовлена її новизною, науково-практичним значенням і реалізацією сучасних підходів до дослідження проблем подальшого вирішення реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання у відповідності з Концепцією *Acquis communautaire* та Угодою про асоціацію України з ЄС. Тема дисертації повністю відповідає паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит та профілю спеціалізованої вченої ради Д 64.055.02 Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.

Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові результати, висновки і рекомендації, викладені в дисертації, є достатньо аргументованими, логічно взаємопов'язаними і несуперечливими, характеризуються високим рівнем обґрунтованості, про що свідчить структурна побудова та зміст дисертації, використання статистичної інформації, отриманої як з офіційних джерел, так і в результаті літературного пошуку, виконаного автором, широкий перелік систематизованих та кваліфіковано опрацьованих автором фундаментальних робіт вітчизняних і закордонних науковців.

Мета дисертаційного дослідження, яка полягає у розвитку теоретичних положень, розробленні методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання, відповідає обраній темі роботи та досягнута. Зміст сформульованих наукових задач структурно-логічно узгоджений, їх кількість слід вважати достатньою для розкриття обраної теми дисертації і вирішення поставленої мети. Об'єкт і предмет дослідження є узгодженими з метою дисертаційної роботи.

Автор дотримується в роботі логічного та структурованого викладення матеріалу. Висновки, що наводяться в кінці розділів дисертації, є узагальненням дослідження та основою формулювання практичних рекомендацій. Вони не містять внутрішніх суперечностей і мають практичну спрямованість. Запропоновані дисертантом методичні підходи є науково обґрунтованими та дозволяють проводити конкретні розрахунки. Основні наукові положення сформульовано коректно, по кожному з них визначено наукові результати, сутність їх новизни та її ступінь.

Крім того, достовірність та обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, підтверджується публікацією основних результатів дослідження в колективних монографіях та фахових виданнях, які мають загальнодержавне значення, оприлюдненням їх на профільних міжнародних науково-практичних конференціях з широкою географією проведення, які відбулися протягом 2014-2016 років у таких містах, як: Мельбурн, Белгород, Київ, Львів, Одеса, Харків.

Під час написання дисертаційної роботи автор спирався на сучасну методологію наукових досліджень, що підтверджується застосуванням широкого спектру методів аналізу і обробки інформації, зокрема:

морфологічний аналіз, індукція, конкретизація, порівняння, описовий метод; графоаналітичний і порівняльний методи; системний підхід; кластерний аналіз; нечітка логіка; експоненціальні трендові моделі; аналіз ієрархій; графічний.

Вищевикладене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації Владімірової Наталії Петрівни.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації Владімірової Наталії Петрівни, підтверджується тим, що дисертаційна робота узгоджується з основними напрямками наукових досліджень Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, що були проведені в рамках наступних науково-дослідних робіт: «Організація системи фінансового контролю для забезпечення фінансової безпеки підприємства» (номер державної реєстрації 0114U006547) – враховані пропозиції дисертанта щодо оцінки ефективності організації внутрішнього контролю промислового підприємства; «Аналіз та оцінка організації внутрішнього контролю суб'єктів господарювання» (номер державної реєстрації 0116U005218) – пропозиції автора щодо оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Наукова новизна результатів дисертаційної роботи

Підсумовуючи основні висновки і результати дисертаційної роботи, а також особистий внесок здобувача у вирішення обраної ним науково-прикладної задачі, можна зазначити, що новизна наукових результатів полягає у наступному:

1. Автором удосконалено методичний підхід до оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Безсумнівна відмінність

удосконаленого підходу полягає у тому, що: 1) поєднано методи кількісного нечіткого та якісного аналізу шляхом побудови відповідно комплексного та інтегрального індикаторів оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Особливої уваги заслуговує той факт, що при визначенні інтегрального індикатора оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання враховано показники стану державного фінансового контролю суб'єктів господарювання; 2) виокремлено рівні фінансової безпеки суб'єктів господарювання за ступенів: високий, середній, низький. Зазначене розмежування рівнів безпеки базується на лінгвістичній характеристиці її стану як «нормальної», «задовільної» та «критичної», що в умовах реформування державного фінансового контролю розширює можливості для використання фінансових ресурсів, не обмежуючись лише мезорівнем, а й створюючи можливості для аналізу на макрорівні (стор. 168-181).

2. Схвальної оцінки заслуговують удосконалені автором науково-методичні положення про впровадження внутрішнього аудиту в систему відносин учасників державного фінансового контролю. Зазначені положення відрізняються акцентуванням уваги на внутрішньому аудиті, який використовується задля своєчасного виявлення загроз на основі результатів-маркерів, що формуються виходячи із розрахунків кількісних та якісних показників. Зазначені показники використовуються для діагностики рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Відповідно, дані впровадження зазначених положень сприятимуть дотриманню основних принципів державного фінансового контролю (стор. 192-205).

3. На особливу увагу заслуговують пропозиції автора щодо удосконалення наукового підходу до впровадження внутрішнього аудиту в діяльність суб'єктів господарювання державного сектору економіки. Зазначені пропозиції відрізняються: 1) впорядкуванням внутрішнього аудиту діяльності суб'єктів господарювання, що досягається за рахунок залучення до його проведення державних аудиторів; 2) врахуванням

критерію фінансової суттєвості операцій при визначенні стратегічних і тактичних ризиків фінансової безпеки суб'єктів господарювання. Така оптимізація надає можливість для підвищення ефективності державного фінансового контролю за рахунок виокремлення фінансових резервів результативності внутрішнього аудиту суб'єктів господарювання, що досягається за рахунок запобігання або відшкодування сум фінансових порушень, виявлених внутрішніми аудиторами (стор. 207-222) .

4. У роботі поглиблено термінологію наукових положень в межах обраної автором проблематики в розрізі розвитку визначення поняття «фінансова безпека суб'єкта господарювання», під яким пропонується розуміти складову економічної безпеки суб'єкта господарювання, яка визначає фінансовий стан суб'єкта господарювання з приводу його збалансованості та стійкості (на основі системи оцінювання відповідних показників) з метою своєчасного виявлення і протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам фінансовим інтересам власників, а також формування потенціалу задля забезпечення сталого розвитку суб'єкта господарювання та досягнення основної мети його діяльності. Зазначене розширення понятійно-категоріального апарату досягається через встановлення логічного взаємозв'язку між базовими категоріями і поняттями, зокрема: «фінанси», «державний фінансовий контроль» та «фінансова безпека суб'єкта господарювання» (стор.59).

5. У роботі розширено розуміння класифікаційних ознак фінансової безпеки суб'єкта господарювання через введення нових ознак: «функціональна здатність державного фінансового контролю діагностувати фінансову безпеку суб'єктів господарювання» та «прогнозування рівнів очікуваних з боку державного фінансового контролю результатів». Запропоновані ознаки надають можливість для реформування інструментарію державного фінансового контролю в контексті його удосконалення та оптимізації (стор. 61).

6. Значний потенціал для подальшого наукового розвитку мають авторські розробки в напрямку концептуальних положень реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання. В них систематизовані організаційні засади адаптації вітчизняної моделі функціонування системи державного фінансового контролю у відповідності до європейських стандартів. Враховано законодавчо-нормативне забезпечення розвитку внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту суб'єктів державного сектору. Останні підлягають реформуванню згідно існуючої в Україні Концепції розвитку Державного внутрішнього фінансового контролю. Взято до уваги потребу суб'єктів господарювання державного сектору у забезпеченні фінансової безпеки, що формує напрями системного реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання (стор. 63-64).

Теоретичне та практичне значення результатів дисертаційного дослідження

Наукова цінність та практична значимість одержаних результатів обумовлена можливістю широкого застосування розроблених в дисертації теоретичних і науково-методичних положень щодо вдосконалення реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Наукові розробки дисертанта в своїй сукупності спрямовані на розвиток організаційних засад реформування державного фінансового контролю в Україні та науково-методичного інструментарію оцінювання фінансової безпеки суб'єктів господарювання щодо збалансованості та стійкості з метою своєчасного виявлення і протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам реалізації фінансових інтересів власників, а також

формування потенціалу задля забезпечення сталого розвитку суб'єктів господарювання та досягнення основної мети його діяльності.

Підтвердженням можливості використання результатів дисертації в поточній діяльності суб'єктів господарювання є наявність довідок про впровадження. Так, пропозиції автора щодо оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання впроваджено в діяльність АК «Харківобленерго» (довідка № 01-6653 від 07.09.2016 р.); щодо інструментів державного фінансового контролю в діяльність суб'єктів господарювання з урахуванням рівня їх фінансової безпеки – в діяльність Держфінінспекції в Харківській області (довідка № 20-09-25-14/6273 від 13.09.2016 р.); щодо впровадження внутрішнього аудиту як одного з інструментів державного фінансового контролю – в діяльність КПТМ «Криворіжтепломережа» (довідка № 2475/01 від 15.09.2016 р.).

Результати наукових розробок автора використовуються у навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця при викладанні навчальних дисциплін «Державний фінансовий контроль» під час підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит», «Державний аудит» при підготовці фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 8.03050901 «Облік і аудит» (довідка № 16/86-04Д-295/1 від 05.09.2016 р.).

Повнота викладення результатів дослідження в публікаціях

Вивчення матеріалів дослідження та автореферату здобувача свідчать про відповідність змісту автореферату основним положенням дисертаційної роботи. Дослідження має концептуальний та прикладний аспекти, що є характерним для наукової роботи. В авторефераті в повній мірі розкрито всі основні наукові результати, які отримано в процесі

дослідження, ступінь новизни розробок, висновки та рекомендації роботи. Дисертація та автореферат відповідають встановленим вимогам, що висуваються до кандидатських дисертацій за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Опубліковані за темою дисертації наукові праці достатньо повно відображають одержані результати. Кількість, обсяг і якість друкованих праць відповідають вимогам Міністерства освіти і науки України. Основні результати дисертації відображено у 20 наукових працях загальним обсягом 22,03 ум.-др. арк., з яких особисто автору належать 8,46 ум.-др. арк., у тому числі: розділи у 2 монографіях, 8 статей (з них 4 – у виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз) та 10 публікацій за матеріалами конференцій.

Публікації містять результати теоретичних досліджень та науково-практичних розробок автора, не містять повторень. У публікаціях, виконаних у співавторстві, особистий внесок здобувача відображено повною мірою. Список основних праць наведено в авторефераті та в дисертації. Хронологія публікацій здобувача рівною мірою охоплює період 2014-2016 рр., що свідчить про еволюційність отримання здобувачем наукових результатів досліджень.

У цілому дисертаційна робота відзначається логічністю побудови, завершеністю, обґрунтованістю наукових положень та висновків, сучасним науковим стилем подачі матеріалу.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація написана державною мовою і складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків та викладена на 303 сторінках машинописного тексту. Текст дисертації містить 22 таблиці (із них 6 розміщено на 9 повних сторінках), 46

рисунків (з яких 12 розміщено на 12 повних сторінках), 12 додатків, що займають 70 сторінок, список використаних джерел налічує 226 найменувань і подано на 25 сторінках. Основний текст дисертації становить 208 сторінок.

Структурна побудова дисертації відповідає кваліфікаційним ознакам, стиль викладу і подача матеріалу є логічними, послідовними і взаємопов'язаними. Матеріали, подані в додатках, загалом сприяють повноті сприймання основного тексту. Список використаних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації, оформлено з дотриманням вимог.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації та її окремих положень

Незважаючи на достатньо високий рівень розробки науково-методичних положень, практичних рекомендацій, обґрунтованість наукових висновків та пропозицій дисертанта, необхідно відзначити, що деякі положення є дискусійними, зокрема:

1. В роботі автор формує висновок про уточнення поняття «державний фінансовий контроль», під яким пропонується розуміти «систему безупинних контрольних дій з боку органів державного управління (переважно, законодавчої та виконавчої гілок влади) за функціонуванням всіх суб'єктів фінансових відносин, з метою забезпечення законності, доцільності та ефективності формування, розпорядження і використання державних фінансових ресурсів», проте, на наш погляд, даному визначенню не вистачає інституціонального підходу, який має базуватися не на функціональних засадах, а виходити із природи та функціонального навантаження органів державного фінансового контролю.

2. На сторінках 37-38 (рис 1.4) дисертаційної роботи здобувач

наводить логічно-структурований аналіз ланцюга понять: «фінанси» – «фінанси держави» – «фінансова система держави» – «фінансові ресурси держави» – «фінансовий контроль в державі» – «державний фінансовий контроль» – «фінансова безпека держави» – «фінансова безпека суб'єктів господарювання». Все вищезазначене безсумнівно доводить логічну послідовність автора у формуванні наукових висновків. Проте, вже на стор. 56-57 здобувач визначає фінансову безпеку суб'єктів господарювання як складову економічної безпеки, нехтуючи рівнем фінансової безпеки.

3. Незважаючи на істотний аналіз основних економіко-фінансових показників ефективності державного фінансового контролю та стану фінансової безпеки за 2011-2015 рр., в роботі відсутній статистичний аналіз зв'язку впливу державного фінансового контролю на стан фінансової безпеки України. На наш погляд, робота набула б більшої кількості переваг від доведення існування такого зв'язку не лише на рівні загальної логіки, а й наведенні статистичного підґрунтя.

4. В цілому позитивно оцінюючи розроблений автором науково-методичний підхід до оцінювання рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання хочемо зауважити, що, на нашу думку, авторові доцільно було б провести регресійний аналіз для підтвердження переліку та значущості індикаторів (критеріальних характеристик) якісної оцінки рівня фінансової безпеки. Зазначені розрахунки дозволили б підвищити аргументованість наведених пропозицій.

5. На рис. 3.8 (стор. 205) наведено науково-методичні положення з впровадження внутрішнього аудиту в систему відносин учасників державного фінансового контролю, що на думку автора забезпечить використання принципів засад внутрішнього аудиту та дозволить оптимізувати процес забезпечення захисту фінансових інтересів власників від загроз, оскільки внутрішній аудит дозволяє оцінювати функції різних

підрозділів, реалізовувати їх комплексно. Проте, на нашу думку, слід було більше уваги приділити також аналізу аудиту ефективності та можливості і наслідків його використання поруч із внутрішнім аудитом.

6. Зважаючи на велику кількість порушень, які виникають з причини дії зовнішніх дестабілізуючих факторів (несвоєчасне та неповне фінансування господарюючих суб'єктів) вважаємо, що науково-методичні результати дисертанта мають безсумнівну цінність, проте поряд із цим робота б значно виграла, якщо в ході практичної апробації було б розглянуто зв'язок між показниками ефективності державного фінансового контролю та організаційними показниками державного фінансового контролю.

Проте вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

Загальний висновок

Дисертація Владімірової Наталії Петрівни «Реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання» представляє собою закінчену наукову працю, спрямовану на вирішення актуальної науково-прикладної задачі, що виявляється в розвитку теоретичних положень, розробленні методичних підходів і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення реформування державного фінансового контролю в контексті забезпечення фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Тематика дисертаційного дослідження є актуальною і відповідає пріоритетним напрямкам державної політики України та науковим програмам національного та місцевого значення. Тема та зміст дисертаційної роботи відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси і кре-

дит та профілю спеціалізованої вченої ради Д 64.055.02 Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця. Робота відповідає п.п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Владімірова Наталія Петрівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

кандидат економічних наук,
асистент кафедри бухгалтерського обліку
та оподаткування
ННІ бізнес-технологій «УАБС»
Сумського державного університету

Ж.А. Олексіч

